

door Germain BILLIET

Dat Oostendse Lunapark, d.w.z. de ruïnes ervan, heb ik gekend. Nu ja : gekend ! Met de wetenschap dan van een ukkepek van vier jaar. Het is een nevelachtig maar toch reële herinnering aan een wanordelijke massa balken.

Mijn dertien jaar oudere zuster had mij op wandel meegenomen. Ongetwijfeld wou zij ook het ongewone spektakel zien van die uitgebrande reusachtige speeltent, gebouwd op de hoek van de Koninginnelaan en de toenmalige Avenue des Courses (nu de Astridlaan), die de laatste jaren vóór W.O. I duizenden liefhebbers van het rolschaatsen had aangetrokken. De fans van die sport vonden toen ook hun gading op de Rink van Den Helder (Van Iseghemlaan) en op die van de "Grottes" (bij het Royal Palace Hotel).

Grasduinend in het Carillon, op zoek naar "Strackeana", trof ik in de jaargangen 1911, 1912 en 1913 over dat Lunapark een vijftigtal berichten aan die mij ertoe aanzetten iets over het kort maar bewogen bestaan van dat amusementspaleis te evoceren. De wederwaardigheden van die betwiste kermiskeet zijn leerrijk. Ze illustreren de kronkelwegen van de administratie en de invloed van machten die achter de schermen werken. De gedetailleerde Carillon-berichten vat ik, soms in groepjes, samen.

Het Lunapark (= L.P.) duikt in onze Oostendse krant voor het eerst op in het nummer van 30 mei 1911. Hierin en in de nrs van 3, 8, 10, 13, 15 en 24 juni wordt tegenover dat L.P. negatief gereageerd. Ik resumeer. De Skating Rink, een gigantische houten constructie, rijst uit de grond maar krijgt direct de wind van voren. Tegen de eigenaar is procesverbaal opgemaakt (op 24 mei 1911) omdat hij beginnen te bouwen is zonder wettelijke toelating.

Op 3 juni wordt de vijandelijke stemming nog wat opgevijseld door een protestbrief waarin de anonieme schrijver de hele onderneming hekelt als volgt. Dat pretpark, zo dicht bij de koninklijke villa en waarvoor aantrekkelijke verkoopsters worden gevraagd, zal de hele zomer de rust van de koningin en van de jonge prinsen storen door het lawaai van orgelmuziek en luidruchtige schaatsers en ook door... geflirt in de maneschijn. Voor enkele duizenden zullen deftige families verjaagd worden. Oostende moet zich tegen die schanddaad verzetten.

Op 8 juni nieuw protest. Hoe is het mogelijk dat daar, tegen de tuin van het koninklijk verblijf, een grote kermiskraam gebouwd wordt ? Precies daar waar vroeger Leopold II een Brussels financier belet heeft te bouwen ! De regering is met dat terrein (staats eigendom) lichtzinnig omgesprongen. Zonder de koning of onze stad te raadplegen heeft de minister van Openbare Werken (nl. J. LIEBAERT) onderhandeld met een theaterdirecteur. Het is zo goed als zeker dat op de openingsdag van dat L.P. de koninklijke familie zal afreizen. Bovendien schijnt het dat de constructie 8 m buiten de bebouwbare zone ligt. De hele zaak is een blunder. Het slot is een woordspeling op de naam van de minister... "une gaffe bien digne d'un ministère qui confond facilement les mots liberté et... "Liebaerté"...

Op 10 juni wordt de aanval op het L.P. voortgezet. Het grote brandgevaar dat dit enorme plankengevaarte oplevert, is voldoende reden om de opening van het L.P. te verbieden. De openbare veiligheid staat op het spel.

Op 13 juni gaat de zaak juridisch aan het rollen. Het bestuur van het L.P. is volgende woensdag gedagvaard voor de politierechter wegens inbreuk op het gemeentereglement.

Op 15 juni meldt de krant dat vele lezers het brandgevaar, waarop gewezen wordt, beklemtonen. En toch gaat de bouw door.

Op 24 juni verschijnt het verslag van de rechtszitting. De stad Oostende heeft geprocedeerd tegen de heer MOURU DE LACOTTE, directeur van het L.P. en tegen de heer L. FONTAINE, aannemer. Na vergeefse waarschuwingen van de stad, zelfs na een procesverbaal hebben die heren zonder toelating en bovendien buiten de rooilijn gebouwd. Daarom eist de stad de afbraak van het L.P. De advocaat van de verdediging probeert zijn cliënt voor te stellen als het slachtoffer van een reeks vergissingen. Verder vergelijkt hij het L.P. met de Noorse stallingen. Beide zijn veilig. - Die vergelijking mankt, zegt de tegenpartij. De toeloop in het L.P. zal het gevaar vergroten. De Noorse stallingen worden weinig gebruikt en daar is geen volk. - De debatten worden volgende woensdag voortgezet.

En op 27 juni horen we een andere klok, in een brief van MOURU DE LACOTTE. Deze protesteert tegen de boze artikels. Het L.P. wordt een belangrijke attractie. Zijn façade zal een repliek zijn van het Brusselse expogebouw. Alle brandgevaar wordt volstrekt vermeden. Deze week wordt het L.P. helemaal onbrandbaar gemaakt. - Maar hier was M. DE LACOTTE een slecht profeet.

Op 1 juli lezen we dat de L.P.-zaak wordt uitgesteld omdat de besluiten van Mr. VERBESSEN, advocaat van M. DE LACOTTE, te laat werden ingediend. Drie dagen later volgt een sensationeel bericht waaruit duidelijk blijkt dat de directeur van de controversiële Skating Rink krachtige steun geniet. Inderdaad, op bevel van de minister van Financiën (dat was toen M. LÉVIE) wordt het onderzoek tegen de heer M. DE LACOTTE opgeschort.

Onze krant, plots van houding veranderd, zwaait nu in de nrs van 22 en 25 juli, 1, 3, 8, 9, 11 en 26 augustus en 21 september aardig met het wierookvat. Ik resumeer weer. In de loop van juli is het pretpark geopend en het heeft nu krachtige wind in de zeilen. De opening was een groot succes. Het gebouw is voltooid. Het publiek is opgetogen over de attracties. De schaatsbaan ligt in een feeëriek verlicht decor. Het L.P. dankt zijn populariteit aan zijn gezelligheid, zijn redelijke toegangsprijzen en zijn waaier van gemakkelikheden voor groot en klein. Daarom is er elke avond zoveel volk rond de ruime Rink, op de bowling en in de tuin. Talrijke schaatsers en toeschouwers geven daar rendez-vous. Met thee en gebak.

Op zaterdag 12 augustus organiseert de Smart Sporting Club van Brussel hier een liefdadigheidsfeest ten voordele van de Crèche Marie-Louise (psychologisch clever gezien). Op het programma allerlei wedstrijden : two-step, black and white (snap ik niet), een grote carrousel. Op de dijk een afstandsproef Oostende-Middelkerke-Oostende voor professionals, begiftigd met 500 ₣ prijzen. Verscheidene kampioenen, o.a. die van Ierland en van Holland nemen eraan deel.

Wegens de luchtvaartwedstrijd Blankenberge-Oostende wordt dat fameuze feest verplaatst naar 23 augustus. Op 26 augustus krijgen we daarvan het verslag. Het was een reüsite. Het 3de linieregiment gaf een concert, de burgemeester van Oostende (op de eretribune) deelde de prijzen uit. Bravo voor de organisatoren, vooral graaf CORNET DE WAYS RUART.

Maar... hoge bomen vangen veel wind. De storm van 30 september heeft op zee mensenlevens geëist en in heel de stad zware schade veroorzaakt. Ook het L.P. is erg toegetakeld. Le Carillon meldt op 3 oktober : hele panelen zijn weggerukt, vele ruiten ingeslagen, de piste ligt vol hout en glas.

Op 5, 7 en 14 oktober optimistischer berichten : over enkele dagen is de baan weer bruikbaar. Er wordt een wintertuin ingericht. Feesten worden aangekondigd waaronder weer een ten voordele van de Crèche Marie-Louise. De toegangsprijs wordt van 0,25 op 0,50 Fr gebracht. Het L.P. zal heel het winterseizoen open blijven. Directeur is nu de heer RAEMAECKERS. In de piste zal een strook voorzien worden voor rolschaatsen en een voor dans. Op initiatief van de Aeroclub en de Automobiëclub wordt een groot galafeest gegeven voor de kas van de slachtoffers van de zee.

Op 12 oktober werd het L.P. heropend met een welgeslaagd liefdadigheidsfeest. De zaal was fijn versierd en verlicht. Er waren snelheidswedstrijden voor de Lunabeker. In hetzelfde nummer wordt apart, met opvallende letters, volgende advertentie afgedrukt :

LUNA PARK - Ostende, Avenue de la Reine - Le plus grand Rink de Belgique - 1.800 mètres de piste - 3 séances par jour :
matin 10 h - après midi 2h30 - soir 8 h - Patins : 1 Fr - Carnet de billets à prix réduits - Salle de fêtes - jardin d'hiver -
Les patineurs munis de leurs patins bénéficient du droit d'entrée.

Op 21 oktober een speciaal bericht : in het L.P. wordt vandaag een reuzeorkestrion ingewijd dat 92 muzikanten vervangt. Voor de volgende donderdag worden allerlei wedstrijden aangekondigd : gymkana (behendigheidspoeven) en hoepelwedstrijden voor meisjes en jongens.

Op 7 november roept de joernalist : Opgepast ! Hij onderstreept enerzijds de stijgende bijval van het L.P. maar waarschuwt tegelijk voor het gevaar van de twee grote (modieuze) spelden in de hoeden van schaatsende dames. Aangepaste kledij wordt aanbevolen, b.v. de Russische tuniek-blouse.

Op 9, 11, 16 en 23 november nog korte berichtjes.

Op 25 november schrijft reporter CHARLEY dat hij aangenaam verrast is door veranderingen aangebracht in het L.P. : sterker elektrisch licht, prachtige gekleurde lampen, smaakvolle versiering. Nog enkele verbeteringen aan het dak en dan is het perfect. Nog iets : de beroemde schaatser MONOHAN is geëngageerd voor een tiental vertoningen.

Maar de hemel boven het L.P. wordt donker. Themis laat haar prooi niet los. Op 2 en 7 december krijgen we verslag van het L.P.-proces gehouden op 29 november.

Gaston MOURU DE LACOTTE, theaterdirecteur (geb. Ukkel 22.04.1867) en Louis FONTAINE, aannemer (geb. Montroeuil-sur-Haine 17.04.1880) hebben een Skating Rink gebouwd zonder voorafgaande toelating, ze hebben de gevels daarvan opgetrokken met houten panelen en ze hebben de rooilijn niet gevolgd.

M. DE LACOTTE wringt zich in allerlei bochten. Hij beweert dat hij op het ogenblik van de bouw geen huurder meer was van het terrein. Sterker nog : dat de hoge overheid hem het recht en de verplichting had gegeven de Skating te bouwen. Bovendien gaat het hier om een tijdelijke constructie want de Belgische staat wil het terrein een andere bestemming geven. En tenslotte : op het plan stond er geen aanduiding om achteruit te bouwen. Maar

al die smoesjes baten niet en de twee heren worden veroordeeld om op hun kosten de gewraakte constructie af te breken op één maand tijd.

Toch was dat nog niet het einde van het L.P. want de beschuldigen gingen in appel. En het L.P. zette zijn onzeker bestaan voort. Carillonberichten van 14, 19, 23 en 28 december bewijzen dat. De Ostend Roller Hockey Club organiseerde o.l.v. de heer R. DE VRIÈRE een tweede liefdadigheidsfeest ten voordele van de slachtoffers van de zee. Op het programma : two-step, gymkana voor militairen, Amerikaanse aflossingswedstrijd over één uur met ploegen van vier man. Het was weer een voltreffer : veel volk, mooie toiletten, volzette piste, kokette versiering, muziek van het 3de linieregiment, vlotte organisatie.

En het pretpark ging actief het jaar 1912 in. Dat leren we uit de berichten van 25, 27 en 30 januari. Weer een liefdadigheidsfeest op 27 januari. Met een geweldig programma : een snelheidswedstrijd over 10 km met kampioenen uit Ieper, Gent, Antwerpen en zelfs een Duitser uit Passau. Ook een duel : schaatser tegen wielrenner. Verder barn-dance (=pas de quatre). Opnieuw een grote toeloop. Maar er waren twee schaduwvlekken : de gebrekkige verwarming en het late aanvangsuur (21u30). En op 3 februari alweer een liefdadigheidsfeest.

Bedriegelijk zijn al die mooi dagen. In de verte gromt het onweer. Op 9 maart meldt onze krant dat het tribunaal van Brugge uitspraak gedaan heeft in de L.P.-zaak. Alle argumenten van de verdediging zijn verworpen. Een uitstel van twee jaar, zgn. nodig voor de sloping, wordt geweigerd. De stad Oostende mag tot de afbraak overgaan, op kosten van eigenaar en aannemer, indien het gebouw niet neergehaald is binnen één maand.

Maar, alsof er niets gebeurd is, organiseert de directie op 23 maart een gala-avond om het winterseizoen af te sluiten. Met een gevarieerd programma. en de pret is nog niet uit. Op 25 april lezen we dat het L.P. opgeknapt is en op 11 juni horen we dat Lolotte, de schaatsende beer, voor de laatste keer is opgetreden. Hij vertrekt naar Engeland. Ter compensatie wordt het sensationele debuut van een jonge talentvolle schaatster (12 jaar oud) aangekondigd.

Berichten van 13 en 18 juli. Het L.P. was een tijdje gesloten maar op 13 juli opent het weer zijn deuren. De directie heeft uitgelezen schaatsleraars in dienst genomen en belooft leuke attracties voor het seizoen, meer dan 50 die elke week gedeeltelijk zullen vernieuwd worden. De tuinen zijn open van 10 u. tot middernacht. Zaterdag en zondag a.s. (20 en 21 juli) wordt een groot circusnummer opgevoerd in de tuinen. Dranken worden rondgediend door bevallige Zeelandse kelnerinnen in nationale klederdracht. Het wordt een soort Vlaamse kermis. En alle dagen : bal in open lucht.

Op 2 en 23 augustus weer propagandistische berichtjes. Het L.P. is volksgeliefd. De verlichte tuin met eigen attracties ziet er sprookjesachtig uit. De ideale piste is voortdurend bezet. De schaatsmeesters hebben het uiterst druk. In het L.P. is het heel gezellig.

De zomer gaat voorbij en het L.P. schijnt onaantastbaar. Op 12 oktober verheugend nieuws ! De heer J. JÉRÔME, de nieuwe "sympathieke directeur", deelt mee dat de Skating deze winter openblijft. Tegen 'n speciaal tarief. De toegang : 0,25 ₣ - met schaatsen : 1 ₣. Een abonnement voor 10 tickets kost 7,5 ₣, voor 20 tickets : 14 ₣.

A. VAN CAILLIE (met toelating)

De Skating zal open zijn : maandag, donderdag, zaterdag, zondag en feestdagen - 3 seances per dag.

Maar een ingezonden brief gooit roet in het eten (15 oktober). De Oostendse bevolking is niet zo blij met dat communiqué. Dat het L.P. 's winters open blijft schaadt de Oostendse handel. Waarom voert de stad het vonnis niet uit tegen "cette ignoble baraque qui dépare tout le quartier" ? De stad is te laks. Veel vreemdelingen, afgeschrikt door het lawaai van die Luna, zijn weggebleven. Ze zullen volgende zomer ook niet komen als die affreuze barak niet afgebroken is. De burgemeester moet ingrijpen. De zaak is belangrijker dan hij denkt.

Maar 1912 gaat voorbij en volgens de berichten van 22 maart en 1 april is het L.P. nog springlevend. Tijdens de paasdagen kun je er BABY NELL gaan bewonderen, de jongste en kleinste schaatster ter wereld (6 jaar oud). Ze glijdt buitengewoon sierlijk en vaardig en voert met ongelooflijk gemak heel moeilijke oefeningen uit o.a. met de hoepel en ook dwars door brandende kaarsen. Ze krijgt dan ook veel applaus.

En toch is dat alles maar schijn. Maakt de juridische molen langzaam, hij knarst gestadig. Er is nu kordaat achter de schermen gewerkt. Twee berichten, als twee mokerslagen, verkondigen plots de definitieve ondergang van het L.P.

Op 6 september 1913 vernemen we dat de eigenaars van het L.P. over enkele dagen met de afbraak van het gebouw zullen beginnen. Volgens een overeenkomst tussen de staat en de heer MOURU DE LACOTTE moet dat werk voltooid zijn tegen 15 oktober a.s.

Drie maanden later (6 december 1913) nieuwe verrassing : het L.P. wordt niet afgebroken vóór 1916 maar rolschaatsen wordt er verboden en het orkestrion mag er niet meer spelen. In het gebouw kunnen nog uitsluitend sportexposities gehouden worden. Oostendse sportlui houden zich daar al mee bezig. Dat is het allerlaatste bericht in Le Carillon over dat excentrieke L.P. Als expositietent wordt het in de loop van 1914 nergens in het blad vermeld.

In het begin van de oorlog komt het L.P. nog eens in het nieuws, maar dan in L'Echo d'Ostende. Op 6 september vraagt die krant

Brand van het "Luna park"
Naïef olieverschilderijtje door G. VERKOUILLE - Oostende,
Heemkring De Plate.

zich af of men in dat groot gebouw niet talrijke vluchtelingen zou kunnen onderbrengen.

Maar de dagen van het L.P. zijn geteld. Twee maanden na de Duitse bezetting (15 oktober 1914) gebeurt het drama. Op 21 december brandt het L.P. volledig uit. De bekende oorlogskroniek "Oostende onder de Duitse bezetting" van A. ELLEBOUDET en Dr. G. LEFÈVRE vermeldt dat feit vrij uitvoerig (blz. 161-162). Het gerucht dat Duitse matrozen de brandstichters waren, wordt op 22 december door een bekendmaking van Stadtkommandant BITTINGER als volgt de kop ingedrukt : "...de dader heeft op de Kommandantur, in tegenwoordigheid van de hoofdcommissaris van politie, alles bekend en is wegens onvrijwillige brandstichting en lichamelijke verwonding aangehouden".

Wat was er gebeurd ? Uit het onderzoek ingesteld door commissaris E. DANNEEL bleek dat de brand te wijten was aan een grove onvoorzichtigheid van de conciërge. Deze had nl. aan Duitse soldaten, die schikkingen kwamen treffen voor het stallen van paarden, een zestal bokalen met buskruit uit een sporttentoonstelling laten zien. Een soldaat had een brandende lucifer tegen het buskruit gehouden maar het vlammetje doofde uit. Toen had de huisbewaarder op zijn beurt een lucifer aangestoken. Daarop volgde een ontploffing waardoor de soldaat in zijn gezicht verbrand werd en het gebouw weldra in lichter laaie stond. Het ging helemaal in de vlammen op met lichte ontploffingen veroorzaakt door de munitie die er lag. De villa's in de buurt bleven gespaard.

Zo ging dat populaire Lunapark, drie jaar tevoren door zijn stichter, ironisch genoeg "entièremment ignifugé" verklaard, knetterend ter ziele.

JAN DE CLERCK, KUNSTSCHILDER (7)

door Norbert HOSTYN

1915

Samen met tal van andere Belgische kunstenaars hield Jan DE CLERCK in maart 1915 een "Belgian Exhibition of Modern Art" in de Municipal Art Gallery te Kingston-upon-Thames. De catalogus vermeldde de namen van A. AMBRAMOVITZ, Robert BOUDRY, Gerard CEUNIS, Jan DE CLERCK, Léonard DE SELLIERS, Célestin JACQUET, Henri KOKKEN, Constant PERMEKE, Edgard TYTGAT en Fernand VERHAEGEN.

Het was Jan DE CLERCK die de openingsrede van deze tentoonstelling uitsprak. Tijdens zijn uiteenzetting drukte hij zijn intense bewondering uit voor de kunst van twee Engelse artisten : zijn vriend Frank BRANGWYN (1867-1943), tevens voorzitter van de "Internationalis Artium Corporatio" en John SARGENT.

Jan DE CLERCK was met niet minder dan 10 werken vertegenwoordigd : "Kingston. Temps gris", "La Rade silencieuse. Ostende", "Repos forcé. Ostende", "Repos. Ostende", "La Laveuse. Ostende", "Le soleil jette...", "The first snow. Cheam village", "Evening at old Malden Smithy", "Impression du Soir" pastel en "Le Livre rouge" (tekening).

Het werk "Kingston. Temps gris" is niets anders dan het gekende schilderij "A rainy day at Kingston" uit 1915, in kleur afgebeeld in het kunstboek "Belgian Art in Exile", een uitgave van "COLOUR" (Londen, 1916).

Tijdens de tentoonstelling te Kingston schonk Jan DE CLERCK het werk aan de "Knox Guild" om het ten gelde te maken ten voordele van de Belgische soldaten en van het Rood Kruishospitaal te Malden. Tot op vandaag berust het doek in de verzamelingen van de Art Gallery te Kingston-upon-Thames.

Jan DE CLERCK's inzendingen naar het salon te Kingston werden kort besproken in "The Times" van 20 maart 1915 : "Of the group of pictures by Mr. Jan De Clerck, 'Kingston. Temps gris' and 'Evening at Old Malden Smithy' display high appreciation of atmosphere and light".

Tijdens zijn verblijf in Engeland zou Jan DE CLERCK ook tal van